

http://www.porttivapauteen.fi/ammattilaiset/ajankohtaista/3272/fefi-konferenssi_kokosi_tietoa_naisvangeista

FEFI-konferenssi kokosi tietoa naisvangeista

30.9.2015 14.00

Naisvangit hyötyisivät, jos heidän itsetuntoaan ja itsetuntemustaan parannettaisiin. Yksilölliset erot tulisi huomioida ja keskittyä vahvuuksiin. Lisäksi naiset tarvitsisivat ammatillista koulutusta.

Ristiriitojen ja epäkohtien pohjalta löytyy ideoita, joita vankiloissa voidaan alkaa kehittää, kertoi ohjaaja Ulla Sundholm Hämeenlinnan vankilasta.

Suomessa pidettiin kahdeksan EU-maan naisvankihankkeen päätöskonferenssi viime viikolla.

Suomen osuutta hankkeessa luotsannut ohjaaja **Ulla Sundholm** tosin totesi, ettei kyseessä ole päätös, vaan vasta pieni etappi, sillä hankkeelle haetaan uudessa muodossa jatkoa.

FEFI-hanke (Finding Education for Female Inmates) kuului EU:n aikuiskoulutuksen Grundtvig-ohjelmaan. Ohjelman yhtenä tavoitteena on huolehtia siitä, että myös muita heikommassa asemassa oleville kansalaisille tarjotaan koulutuspalveluita.

Suomea edusti hankkeessa Hämeenlinnan vankila, jossa on paljon naisvankeja.

"Poissa silmistä, poissa mielestä"

Suomi sai FEFI-hankkeessa tehtäväksi kyselytutkimuksen laatimisen naisvangeille. Sen avulla haluttiin saada läpileikkaus, miten naiset laitoksissa voivat.

Lisäksi etsittiin ideoita, joita hankkeen osallistujamaissa alettiin kehitellä. Myös henkilökunnalle laadittiin kysely.

Suomen lisäksi mukana olivat Saksa, Ranska, Italia, Malta, Turkki, Kypros ja Belgia. Vastauksia saatiin lähes neljä ja puoli sataa, henkilökunnalta reilu sata.

Tulokset eivät ole verrannollisia, koska esimerkiksi Turkissa yhdestä vankilasta saatiin yli sata vastausta.

Yleisesti ottaen kyselyn tulos oli, että naiset ovat sivussa ja vapauduttuaan he jäävät vaille tukea.

Naiset ovat osallistuneet vähän koulutuksen ja heidän mahdollisuutensa ovat olleet vähäiset etenkin ammatilliseen koulutukseen. Osallistumiseen kannustaminen puuttuu, kyselyn tuloksia esitellyt kriminologi **Sandra Scicluna** kertoi.

Koulutusohjelmilla pitäisi myös olla merkitystä tulevaisuutta ajatellen. Moni nainen haluaisi vapauduttuaan töihin ja kiinni leivänsyrjään.

Maltan puheenvuoron käyttänyt professori **Andrew Willis** Maltan yliopistosta kritisoikin poliitikkoja siitä, että sama surullinen tilanne on jatkunut jo viisikymmentä vuotta ilman, että naisten tilanteessa olisi tapahtunut suurempia muutoksia.

Vangin kannalta katsoen koulutusvaje johtuu mahdollisuuksien epäämisestä. Vankilan kannalta katsoen kyseessä on resurssien epääminen.

Keskiverto huono-osainen rikoksenteekijä olisi järkevämpää sijoittaa suorittamaan rangaistustaan vankilan ulkopuolelle, mutta koska yhteiskunta ei halua nähdä heidän elämäntapaansa, heidät sijoitetaan kerta toisensa jälkeen laitokseen, Willis jyrisi.

Siellä he ovat poissa silmistä ja poissa mielestä.

Vapauduttuaan naisella ei ole työtä eikä asuntoa, ja hän palaa pian vankilaan.

Suomen kriminaalipoliittinen linja, jossa avoseuraamuksia lisätään, on ainakin Willisin puheenvuoron valossa oikea.

Itsetuntemusta ja itsetuntoa

Konferenssin kansainvälisessä osuudessa eri maat esittelivät videoyhteyden kautta kokeilujaan. Suomi sai sulan hattuunsa siitä, että meillä videokonferenssiin osallistui puhujana myös kokemusasiantuntija.

Suomessa FEFI-hanke sisälsi kaksi kokeilua. Ensimmäisessä vankilasta vapautuneet naiset mentoroivat uusia vapautujia.

Toisessa kokeiltiin Ruotsin Kumlan vankilassa saatujen hyvien kokemusten innoittamana kahdeksan päivää kestävää ohjattua retriittiä naisille

Tampere-talolla kuultiin sekä retriittiin osallistujaa, opinnäytetyön tekijöitä että retriitin toista ohjaajaa pastori **Saku Toiviaista**.

Retriitti tuntui vastaavan monin osin naisvankien tarpeeseen päästä yhteyteen omiin ajatuksiin ja tunteisiin.

"Hiljaisuudessa ratkaisin asioita", retriittiin osallistunut vanki kertoi.

Belgiassa oli havaittu, että naisvangit olivat kiinnostuneita urheilusta ja työnteosta. "*Ladies on the move*" -kokeilussa naisia pyrittiin voimaannuttamaan liikunnan avulla.

Saksassa vankilaan perustettiin uusi osasto, jossa osallistujat arvioitiin ja he saivat persoonallisia kykyjään ja taitojaan sisältävän kyky-passin. Tukitoimet integroitiin tuomioon. Koulutuskeskus osallistui kokeiluun aktiivisesti.

Saksan kokemusten mukaan koulutus ei ole "taitojen siirtoa", vaan henkilön kehittymistä niin, että hän osaa tarttua tilaisuuksiin, kun vapautuu.

Ranskassa joka kymmenes naisvanki on lukutaidoton ja runsas viidennes ei osaa ranskaa, mikä asettaa mittavia haasteita vankeinhoidolle. Ranskassa vangit voivat lain mukaan opiskella ja harrastaa kulttuuritoimintaa sekaryhmissä, mikä on uutta.

Suomessa on usein ajateltu, ettei naisvankien etu ole joutua miesvankien joukkoon traumaattisten väkivaltakokemusten vuoksi.

Esitellyistä eri maiden tuloksista ei ollut helppo löytää punaista lankaa. FEFI-hankkeelle toivoisi silti jatkoa naisvankien marginaalisen aseman vuoksi.

Vankilat hyötyvät kansainvälistymisestä, kokemusten vaihdosta ja saavat potkua kehittämistyöhön.

Rangaistuslaitoksesta koulutuslaitokseksi

Video-osuuden puheenjohtajana toimineen **Alan Smithin** mukaan FEFI opetti, että vankilan tulisi olla oppilaitos, jonka toiminta lähtee yksilöstä ja hänen vahvuuksistaan.

Niissä tulisi vähentää turvallisuuspainotusta ja korostaa koulutusta.

Naisten kohdalla vankeuden tulisi olla kokonaisvaltainen koulutus- ja terapiaprosessi, jossa opastus, ohjaus ja keskustelu korostuvat.

Henkilökunnan aktiivinen osallistuminen muutokseen on tärkeää ja yhteistyötä ulkopuolisen maailman kanssa on tehtävä paljon.

Smith on toiminut aiemmin Grundtvig-ohjelman koordinaattorina Euroopan komissiossa. Hän rohkaisi osallistujia hakemaan naisvankien koulutukseen jatkoa EU:lta.

"Koulutusta kalliimpaa on se että koulutus laiminlyödään."

Suomessa "aika katsoa peiliin"

Konferenssissa keskusteltiin FIFI-kokemusten lisäksi Suomen naisvankien tilanteesta.

Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja **Esa Vesterbacka** muistutti avauspuheessa myönteisistä ja kielteisistä asioista, jotka Suomessa koskevat naisia vankiloissa.

Hyvää on se, että vankilukumme on alhainen ja naisten osuus vähäinen.

Kielteistä puolestaan on se, että naisten asema jää vähälle huomiolle, vaikka heidän vointinsa on keskimäärin vielä huonompi kuin miesvankien.

Rikoksesta tuomittujen naisten sijoittaminen vankiloihin on haastavaa. Laadukkaiden ryhmämuotoisten toimintojen järjestäminen edellyttäisi naisten keskittämistä samaan vankilaan, mutta kotipaikkaperiaate puolustaa sijoitusta lähelle kotipaikkaa ja omaa sosiaalista ympäristöä.

Naisille on Vesterbackan mukaan ollut suuria vaikeuksia järjestää toimintoja vankiloihin.

Suomi onkin saanut sapiskaa muun muassa oikeusasiamieheltä sekä EU:n kidutuksen vastaiselta komitealta. Kehittämistarve koskee Vesterbackan mukaan myös naisvankeja.

Pääjohtajan mukaan on aika kehittää uusia toimintoja ja uusia tapoja tukea naisia koulutuksellisin keinoin. Tärkein, vaativin ja vaikein tavoite on uudistaa koko Rikosseuraamuslaitoksen toimintakulttuuri.

Esimerkiksi EU:n kidutuksen vastainen komitea on moittinut Suomea siitä, että vankiloiden toimintakulttuuri on "asiallista mutta ei kannustavaa".

Ammatillista koulutusta tarvitaan

Hämeenlinnan vankilan johtaja **Samuli Laulumaa** kertoi vierailustaan Isossa-Britanniassa. Vaikka 1800-luvulla rakennettu vankilarotisko oli kuin suoraan Dickensin romaanista, sen johtaja ei pahahtanutkaan rakennuksesta tai henkilökunnan vähäisyydestä.

Ehkä suomalaisten tosiaan pitäisi lopettaa valittaminen, löytää työn ilo ja alkaa hommiin.

Esimerkkinä toimi seminaarissa puhunut toinen, vankilasta jo vapautunut kokemusasiantuntija. Hän sai vankilasta ja järjestöistä tukea kuntoutumiseensa ja opiskelee nyt ammattiin.

Paneeliin osallistunut erityisasiantuntija **Kati Sunimento** Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköstä korosti tutkimuksen merkitystä poliittisten linjausten valinnassa.

Tutkimustuloksen mukaan pelkän peruskoulun suorittaneilla henkilöillä on 25-kertainen riski syyllistyä väkivaltarikokseen.

Peräti 70 prosentilla naisvangeista puuttuu peruskoulun jälkeinen tutkinto. Naisille tulisikin tarjota lisää ammatillisen koulutuksen opintoja.

FEFI-hankkeessa Sunimento arvosti etenkin kokeiluja, joissa naisia oli tuettu löytämään itsestään vahvuuksia.

Moni muukin liputti paneelissa sen puolesta, että vankiloissa siirryttäisiin riskiajattelusta yksilön vahvistamisen tielle. Tämä ajattelumalli on kuulemma jo vahvistunut kriminologisessa tutkimuksessa.

Katse vankilaopetukseen päin

Pääjohtaja Vesterbackalla oli kaksi viestiä eteenpäin vietäväksi paneeliin osallistuneelle oikeus- ja työministerin erityisavustaja **Leena Riekkolalle**.

Ensinnäkin yhteiskunnan tulisi kasvattaa sietokykyään ja vankeja tulisi päästää vapaammin ulkopuolisiin opinahjoihin. Se merkitsisi riskien kasvamista, mutta hyödyt olisivat kuitenkin suuremmat kuin yksittäiset epäonnistumiset.

Ne eivät laajassa mielessä vähennä yhteiskunnan turvallisuutta, Vesterbacka totesi.

Toiseksi opetusministeriön tulisi sallia vankiloissa pienemmät opetusryhmät. Nyt raja on kymmenen vankia.

Sunimento oli jo aiemmin kertonut, miten hankalaa vankilassa on saada kokoon oppilaitosten edellyttämä kymmenen aiheeseen motivoituneen vangin ryhmä.

Vastauksena Vesterbackan toiveisiin Riekkola toivoi hyvin suunniteltuja kokeiluja, joilla "saadaan näyttöä, että hyvät puolet peittoavat huonot puolet".

Hän lupasi viedä asiaa eteenpäin. mutta toivoo pikaisesti konkreettisia ehdotuksia.

Uusi naisvankila hämmöittää

Seminaari päättyi valoisiin tunnelmiin, sillä Hämeenlinnaan kaavaillaan uutta naisvankilaa.

Siitä on asiasta tietävien mukaan tulossa "uudenlainen, moderni vankila" naisille.

Kuva: Krits

Suomen FEFI-konferenssi ja kansainvälinen videokonferenssi pidettiin Tampere-talolla 24.9.2015. FEFI-hanke starttasi joulukuussa 2013.

Lisää aiheesta

Suomen vankilaopetuksen puutteista muihin Pohjoismaihin verrattuna on artikkeli uusimmassa Voima-lehdessä. Lehti ei ole verkossa.